

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ
СЛУЖБИ УКРАЇНИ ІМЕНІ Б. ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ СЕРІЯ: ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

Виходить чотири рази на рік

Заснований у 2000 році

№ 4(19)/2019

УДК 378.1:37.01:355.23:159.9
ББК 68.68
З-41

ISSN 2617-8222(Print)
ISSN 2617-8230(Online)

Засновник і видавець:

Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького

Рекомендовано до друку рішенням ученої ради Національної академії
Державної прикордонної служби України (протокол від 28.08.2019 № 18)

Редакційна колегія:

головний редактор – доктор педагогічних наук, професор О. В. Діденко;
відповідальний секретар – кандидат економічних наук, доцент
Н. П. Захаркевич.

Члени редакційної колегії:

доктор педагогічних наук, професор Г. М. Артюшин; доктор педагогічних
наук, доцент І. Г. Блощинський; доктор педагогічних наук, професор А. В. Га-
лімов; доктор філософських наук, доцент С. О. Ганаба; доктор педагогічних
наук, професор Д. В. Іщенко; доктор педагогічних наук, доцент В. І. Мірошні-
ченко; доктор педагогічних наук, професор Л. І. Морська; доктор педагогіч-
них наук, професор І. С. Руснак; доктор педагогічних наук, доцент О. М. Ста-
вицький; доктор педагогічних наук, професор О. В. Торічний; кандидат педа-
гогічних наук, доцент С. П. Шумовецька.

Збірник наукових праць Національної академії Державної прикор-
донної служби України. Серія : педагогічні науки / гол. ред. О. В. Діден-
ко. Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2019. № 4(19). 468 с.

У збірнику наукових праць уміщено наукові публікації вчених та науко-
во-педагогічного персоналу академії й інших навчальних закладів та наукових
установ. Призначений для ознайомлення громадськості з результатами науко-
вих досліджень. Розрахований на науковців, педагогів та тих, хто цікавиться
проблемами сучасної науки.

УДК 378.1:37.01:355.23:159.9
ББК 68.68
© Видавництво НАДПСУ, 2019

Зміст

<i>Аніщенко В.</i> Система та педагогічні умови формування професійної компетентності офіцерів Державної кримінально-виконавчої служби України	6
<i>Артюшин Г.</i> Соціогуманітарна складова безперервної професійної підготовки військових кадрів в Україні	26
<i>Балендр А.</i> Методологічна модель порівняльно-педагогічного дослідження професійної підготовки фахівців з охорони кордону в країнах Європейського Союзу	43
<i>Вінтюк Ю.</i> Формування конкурентоспроможності майбутніх психологів: валеологічний аспект	59
<i>Гапоненко С.</i> Проблеми формування управлінської компетентності фахівців фізичної культури в педагогічній теорії та практиці	73
<i>Гафіяк А., Мірошніченко А.</i> Розробка складових комплексу забезпечення системи формування професійної компетентності фахівців з інформаційно-комунікаційних технологій	86
<i>Голопич І.</i> Методика підготовки майбутніх поліцейських до професійного спілкування у вищих закладах зі специфічними умовами навчання	102
<i>Гринь А.</i> Антитерористична культура як системоутворювальний чинник протидії тероризму	115
<i>Дембіцька С.</i> Методологічні підходи формування працехоронної компетентності майбутніх фахівців механічної інженерії	132
<i>Дем'янюк Ю.</i> Організаційно-педагогічні умови підготовки офіцерів-прикордонників у магістратурі щодо управління інформаційною безпекою	147
<i>Дуяк V.</i> Pedagogical Conditions of Socio-Economic Training Cadets and Students in the Process of Continuous Education at NASBGSU	161

<i>Дроздова-Кучерук К.</i> Методика реалізації педагогічних умов формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до виховання національної самосвідомості учнів	171
<i>Дутчак Ю., Сущенко Л., Базильчук В.</i> Китайський досвід професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної культури за спеціалізацією “Фізичне виховання”	182
<i>Кравченко О.</i> Сутність інформаційно-комунікаційної культури та педагогічні умови її формування у майбутніх офіцерів у процесі професійної підготовки.....	197
<i>Лазоренко О., Якимчук А.</i> Практична підготовка майбутніх бакалаврів безпеки державного кордону як складова навчання військово-спеціальних дисциплін.....	210
<i>Майстренко О., Франчук Ю.</i> Використання інтерактивних технологій в системі формування вмінь у майбутніх офіцерів служби ракетно-артилерійського озброєння	227
<i>Malinowska D., Feltsan I.</i> Methodological Aspect of Formation Vocationally-Oriented Speaking Competence for the Future Foreign Language Teachers.....	239
<i>Манелюк А.</i> Адаптація вищої освіти Великої Британії на шляху до єдиного освітнього простору	248
<i>Назаренко А., Демченко Н.</i> До питання розвитку критичного мислення у процесі навчання іноземної мови в Національному університеті оборони України	267
<i>Павлюк О., Павлюк А.</i> До проблеми розвитку здоров’язберезувальної компетентності вчителів основної школи у системі післядипломної освіти	280
<i>Пістряк П., Забула О., Турчин В., Черніченко І.</i> Рекомендації з розроблення вправ підготовчих стрільб та їх роль у навчанні офіцера-випускника	294
<i>Пугач С.</i> Формування правової компетентності майбутніх економістів у процесі професійної підготовки	307
<i>Пшенична О.</i> Діагностичний апарат для визначення сформованості готовності офіцерів-прикордонників до застосування методів аналізу ризиків в оперативно-службовій діяльності.....	324

<i>Ребуха Л.</i> Формування соціально-психологічних та педагогічних складових міжкультурної компетентності майбутніх фахівців соціономічних професій.....	337
<i>Ринденко Н.</i> Особливості професійної підготовки інспекторів прикордонної служби в умовах євроінтеграції	348
<i>Самарук Н.</i> Самоосвітня компетентність – складова професійної компетентності майбутніх економістів	362
<i>Сінкевич С., Сулов Т.</i> Навчання майбутніх офіцерів-прикордонників правильного оформлення бойових графічних документів за стандартами НАТО.....	377
<i>Теличко Н., Бопко І., Маліновська Д.</i> Особливості фахової підготовки майбутнього вчителя-філолога в процесі вивчення окремих фундаментальних лінгвістичних дисциплін	385
<i>Ткаченко У.</i> Міжнародне співробітництво України в галузі вищої освіти (2000–2005 рр.).....	395
<i>Тогочинський О., Мірошніченко В.</i> Сутність соціально-економічної підготовки в магістратурі вищого військового навчального закладу	406
<i>Фрицюк В.</i> Синергетичний підхід у підготовці майбутніх медичних працівників до професійного саморозвитку	416
<i>Чопик Т., Павлюк О., Антонюк О., Павлюк Є.</i> Використання інтерактивних технологій у процесі професійного становлення майбутніх фахівців фізичної культури і спорту під час навчання у закладах вищої освіти.....	429
<i>Швець І., Кравцова Н.</i> Організаційно-методична модель формування вокально-виконавської культури майбутнього вчителя музичного мистецтва.....	440
<i>Шука Г., Чорна Л., Ковальська Л.</i> Підготовка фахівців галузі туризму в світлі нової парадигми вищої освіти	455

УДК 338.483:378”20”

Галина Щука

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри географії та туризму,
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II, м. Берегове
<https://orcid.org/0000-0003-4368-5081>
galina_shchuka@ukr.net

Любов Чорна

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри туризмознавства і краєзнавства,
ДВНЗ “Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника”, м. Івано-Франківськ
<https://orcid.org/0000-0002-8959-3003>
chornalyubov60@ukr.net

Леся Ковальська

кандидат географічних наук, доцент,
доцент кафедри туризмознавства і краєзнавства,
ДВНЗ “Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника” м. Івано-Франківськ
<https://orcid.org/0000-0001-7582-8249>
Gnatuk_L@ukr.net

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ В СВІТЛІ НОВОЇ ПАРАДИГМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У дослідженні представлені результати аналізу функціонування системи професійної туристичної освіти в Україні в умовах зміни освітньої па-

радиками. Установлено, що професійна освіта в туризмі функціонує як елемент більш складної системи професійної освіти та залежить від процесів, що відбуваються в державі, загалом, і в науці, культурі та сфері туризму, зокрема. Її формування відбулося на зламі тисячоліть, коли в усьому світі здійснювався перехід від класичної до пост класичної (некласичної) освітньої парадигми. В Україні цей процес проходив повільніше, і це значною мірою проявилось у визначенні результату та змісту підготовки фахівців сфери туризму. Послідовно проаналізовано галузеві освітні стандарти з підготовки бакалаврів з туризму. Встановлено, що зміст першого стандарту (2004 р.) формувався у відповідності до класичної освітньої парадигми, результати навчання представлені в категорії “знати – вміти”. Доведено, що у другому стандарті було зроблено спробу визначити компетентності майбутнього фахівця, але при діагностуванні результатів підготовки в основу поклали знанневий компонент. У стандартах 2018 р. найбільш повно реалізований компетентнісний підхід до підготовки бакалавра з туризму. Далі визначено фактори, які гальмують зміни освітніх парадигм: неготовність працедавців чітко сформулювати очікуваний результат; невміння та небажання студентів будувати траєкторію свого особистісного та професійного зростання; визначення рейтингу викладачів за їхньою науковою активністю, в той час як у професійній освіті більше потрібна практика у бізнес-середовищі, відсутність технологій запровадження змін у навчальний процес через низький рівень розвитку туризмології та педагогіки туризму. Зроблено висновок, що стара та нова парадигми освіти співіснують у процесі підготовки фахівців сфери туризму. І з огляду на визначені фактори, модернізація цієї системи є довготривалим процесом.

Ключові слова: туризм; фахівець; парадигма; вища освіта; туристичний ринок; кадрове забезпечення; компетентність.

1. ВСТУП

Людство увійшло в XXI століття більшою мірою неготовим до нових викликів та змін. Намагаючись визначити основні риси майбутнього, науковці дискутують навколо вирішення питань інноваційних технологій, деградації земель та забруднення космосу, озонових дір та парникових ефектів, вичерпання факторів виробництва та енергетичної кризи, контролю за народжуваністю й озброєннями тощо. І кожного разу учасники міжнародних форумів так чи інакше підкрес-

люють, що в період трансформації усієї системи цінностей якісна освіта – це найбільш ефективний засіб вирішення сучасних та майбутніх викликів.

Ми не можемо наполягати на тому, що проблеми розвитку світового туризму (хоча і передбачають взаємодію урядів щодо збереження природних та культурних цінностей і т. ін.) належать до першочергових проблем людства. Проте, маємо враховувати, що, за даними, які були оприлюднені під час Світового економічного форуму, протягом семи останніх років експорт туризму дає більший приріст (+ 4 %), ніж товарний; кількість подорожуючих за 2018 р. зросла на 1,4 млрд осіб, а міжнародні прибутки за кілька років можуть досягти 1,8 млрд [1]. Ці показники не дозволяють залишити поза увагою ті процеси, що відбуваються на світовому туристичному ринку.

З іншого боку, Україна, незважаючи на складне соціально-економічне та політичне становище, за останні два роки піднялася на 10 позицій в Індексі конкурентоздатності подорожей та туризму і продемонструвала найшвидший темп зростання у субрегіоні.

Якісне кадрове забезпечення є не лише одним з показників, які визначають конкурентоздатність національного туристичного ринку, це визначальний фактор успішності підприємства, регіону, галузі, країни. Розуміння того, як і на яких засадах проводиться підготовка фахівців для індустрії туризму, дає можливість спрогнозувати майбутнє вітчизняного туризму, а разом з цим, дати відповідь на питання щодо подальшої долі багатьох туристичних ресурсів країни і всього світу.

Дослідження проблем підготовки фахівців для вітчизняного туристичного ринку було надзвичайно актуальним у період становлення системи професійної туристичної освіти. Найбільш визначальними стали наукові доробки В. Федорченка, Н. Фоменко, В. Пазенок, Л. Кнодель, Г. Цехмістрової. Велика увага приділялася вивченню досвіду інших країн: США (Л. Чорна), Німеччини (О. Бойчук), Польщі (Л. Польова), Болгарії (Т. Сокол), Канади (І. Сандовенко) та ін. Наразі, хоча кількість досліджень і зростає, але носять вони локальний та розрізнений характер. До цього часу панує термінологічна невизна-

ченість, відсутня модель майбутнього фахівця, не встановлені основні засади, на яких відбувається функціонування вітчизняної системи професійної освіти в туризмі.

Тому метою даного дослідження було встановити, наскільки реалізуються парадигми, на яких будується вітчизняна система освіти, в процесі підготовки фахівців сфери туризму, і як це відповідає потребам національного туристичного ринку та враховує тенденції розвитку світового туризму.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Поняття “професійна туристична освіта” (далі – ПТО) в даному дослідженні визначається як система підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців сфери туризму: працівників туроператорських і турагентських фірм та екскурсоводів.

ПТО України, як і будь-яка система підготовки фахівців певної галузі, не розвивається у повному вакуумі. Вона функціонує в більш складній системі професійної освіти, залежить від процесів, що відбуваються в державі, загалом, і науці, культурі та сфері туризму, зокрема.

Становлення вітчизняної системи підготовки фахівців сфери туризму відбувалося в перехідний період: вища школа інтегрувалася у світовий освітній простір, а вітчизняна туристична індустрія переживала перехід до інноваційної економіки. Очевидно, що ці процеси визначили основні засади її функціонування та напрям подальшого розвитку. Тому зупинимося на них більш детально.

Зміна освітніх парадигм. На думку вчених, які займаються методологією та філософією освіти, пошук нових педагогічних систем та переосмислення її цілей і завдань, завжди пов'язаний з кризовими моментами в розвитку суспільства, з ситуаціями, коли потрібні нові рішення.

Початок третього тисячоліття був саме таким періодом. З одного боку, інформаційні технології зробили доступними будь-які джерела знань; з іншого, обсяг цієї інформації був настільки великим, що мозок людини просто не міг його засвоїти. На додаток отримані знання

втрачали свою цінність через швидке оновлення всіх сфер життєдіяльності та прискорення темпів науково-технічного прогресу і тому не могли вже виступати перевагою у процесі працевлаштування. Знання перетворилися з цілі навчання на його засіб, на основну умову розвитку особистості.

Було очевидним, що існуюча система освіти вимагала змін, але яких: повного оновлення чи часткового завдяки змістовому наповненню, корегуванню, покращенню?

Ми не були самотніми в цьому процесі: весь світ так чи інакше переживав перехід від класичної до пост класичної (некласичної) парадигми вищої освіти, різниця між якими полягала в діаметрально протилежному підході до визначення оцінки результатів навчання, участі студентів у навчальному процесі, типу педагогічної взаємодії, методики викладання тощо.

Проблемі формування сутності нової парадигми навчання присвячена значна кількість наукових доробок, у результаті яких з'явилося більше 50 різних парадигм (когнітивна, науково-технократична, раціоналістична, культурологічна, інтелектуальна, гуманітарна і т. д.), а саме поняття “парадигма” перетворилося на кліше. Склалася ситуація явної парадигмальної надлишковості.

І хоча така множинна парадигмальність освітнього процесу пояснювалася складною структурою самої парадигми, однак це ускладнювало процес організації підготовки фахівців сфери туризму. На той час, коли розроблялися галузеві освітні стандарти (прийняті в 2004 р.), сформувалося кілька парадигм вищої освіти, які, незважаючи на те, що по-різному розглядали цілі навчання та способи їх досягнення, існували паралельно. Більше того, як відзначали С. Голосова та Л. Федорченко, їхнє чітке розмежування простежувалося лише в теорії і зовсім було неможливе на практиці [3], і ми з цим погоджуємося.

В умовах множинності парадигм затверджені галузеві стандарти вищої освіти склалися з двох частин: освітньо-кваліфікаційних характеристик (далі – ОКХ) – з переліком здатностей та вмінь, які повинен набути майбутній фахівець, та освітньо-професійної програ-

ми (далі – ОПП) – переліку навчальних дисциплін для вивчення [3]. Компетентнісний підхід обмежувався визначенням поняття “компетентність” (необхідні обсяг і рівень знань та досвіду у певному виді діяльності). Отже, жодна з нових освітніх парадигм не знайшла практичного втілення в систему ПТО.

Упровадження компетентнісного підходу в систему ПТО. Уже при складанні Стандарту 2004 р. мова йшла про те, що традиційна дидактична тріада “знання – навички – уміння” має доповнитися новим компонентом – “досвід”. Актуалізувалося відразу два питання: який саме досвід треба отримати та як це зробити. При чому, друге питання вдалося вирішити швидше, ніж перше, рекомендувавши відкриття навчальних лабораторій при кафедрах туризму. Це пояснюється тим, що вітчизняний туристичний ринок також знаходився на етапі становлення і його професійний простір було ще не визначено.

Тому розробники стандарту, апелюючи до ДК 009-96, визначили наступні види робіт фахівця сфери туризму: діяльність морського пасажирського транспорту; туристичні агентства та бюро подорожей; курування діяльності у сфері економіки [3].

Перераховувалися також професійні роботи, які здатний виконувати бакалавр з туризму: організатор чи консультант з подорожей / екскурсій, інспектор чи інструктор-методист з туризму. Звертаємо увагу, що на цьому етапі особи, що керують готельними (туристичними, рекреаційними) комплексами, готувалися за спеціальністю “Готельна справа”, випускники якої отримували диплом бакалавра з гостинності.

Модернізовані стандарти для системи ПТО були представлені в 2010 р. Незважаючи на суттєві зміни в системі освіти (приєднання до Болонського процесу, розширення свободи навчальних закладів та студентів) та в професійному просторі (прийняття нового ДК 003:2010, до якого внесли нові професії – наукові співробітники (туризмологія, екскурсознавство), туризмознавці та ін.), стандарт 2010 р. [4] містив лише ОПП, де визначалися нормативні термін та зміст навчання, навіть, надавався перелік рекомендованих навчальних дисциплін варіативної частини. На додаток система ПТО отри-

мала затвержені Програми нормативних навчальних дисциплін, де очікувані результати навчання все ще подавалися через категорії “знати – вміти”.

Компетентності фахівця сфери туризму нарешті були визначені в 2012 р. В ОКХ бакалавра з туризму [5], за нашими підрахунками [6, с. 230–231], передбачалося формування 53 фахових компетентностей (14 дослідницько-аналітичної діяльності, 5 – технологічної, 9 – сервісної, 10 – організаційної, 15 – управлінської), кожна з яких була структурована на вміння, загальною кількістю 170 найменувань. Якщо проаналізувати ці компетентності з огляду на види туристичної діяльності, то більшість з них забезпечувала успішність у туроператорській діяльності, 3 – в екскурсійній, 1 – в анімаційній, жодної – в спортивному туризмі.

У цьому ж році, незважаючи на декларування розширення свободи та творчості, варіативності освітніх програм, особистісної та діяльнісної компонентів освіти, були прийняті “Засоби діагностики якості вищої освіти. Вимоги до державної атестації”, де було представлено “визначення рівня сформованості професійної компетентності бакалавра як результатів навчання (знань, розумінь, умінь); уніфікацію змісту та форм державної атестації; єдність процедур і методів державної діагностики” [7, с. 7].

Черговий перегляд компетентностей, яких має набути майбутній фахівець сфери туризму за час навчання, відбувся в 2018 р. [8]. У новому стандарті цілями навчання визначається формування 14 загальних та 16 фахових компетентностей для успішного здійснення професійної діяльності у сфері рекреації і туризму. Визначений спектр компетентностей узгоджується з концепцією Жака Делора щодо “чотирьох стовпів” освіти: навчитися пізнавати, навчитися робити, навчитися жити і навчитися жити разом.

Ми не будемо зараз зупинятися на сутнісній характеристиці кожної з визначених компетентностей та їхній відповідності потребам особистості, галузі, суспільства, – це виходить за межі нашого дослідження. І хоча можемо стверджувати про покращення в освітній туристичній практиці лише на методологічному рівні, проте орієнтири

встановлено, і це головне. Тепер досягнення результату визначається можливостями кожного конкретного навчального закладу.

Можливості реалізації нової парадигми в системі ПТО. Ускладнення, які виникають у процесі модернізації ПТО, пов'язані, насамперед, зі звичкою пасивно очікувати вказівки з боку державних органів, небажанням та неготовністю взяти на себе відповідальність за формування та реалізацію освітніх програм. Причини цьому є як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру.

Насамперед, визначення ролі та форми участі працедавців у формуванні моделі випускника; їхня особистісна компетентність у даному питанні. При визначенні результатів та змісту професійної освіти необхідно, що цілком логічно, враховувати умови конкретного регіону. Але на місцях такий досвід відсутній. Якщо і є елементи взаємодії кафедр з туристичними підприємствами, то вони тримаються на особистих контактах і є швидше винятком, ніж правилом.

Серед працедавців немає єдності в питанні, який саме фахівець їм потрібний: уніфікований (має стандартний набір компетентностей і потребує додаткового навчання під конкретну посаду при працевлаштуванні) чи вузькоспеціалізований (відразу приступає до виконання своїх обов'язків на конкретній посаді, але вимагає перекваліфікації при переведенні на іншу посаду). Очевидно, що, незважаючи на всі освітні парадигми, менше всього вони опікуються проблемою формування особистості студента.

Більш того, самі підприємці потребують підвищення кваліфікації. Як показує практика, лівова частка вітчизняних туристичних підприємств реалізують модель "я (бізнесмен) виграв – він (клієнт) виграв", хоча в країнах з високим рівнем розвитку туризму вже давно поширена модель ведення бізнесу, де виграють чотири сторони: бізнес, клієнт, суспільство, бізнес-партнери. В основі діяльності такого підприємства лежать зовсім інші цінності.

Здавалося б, що частину відповідей на поставлені питання мали би дати туризмологія чи педагогіка туризму, але вітчизняна теорія значно відстає, навіть, від вітчизняної практики. Компетентності випускника мало прописати, важливо визначити методичку їх формуван-

ня та оцінювання. Поки що це предметне поле знаходиться в стадії розробки. Така ж невизначеність і з технологіями проектування компетентностей.

Вважаємо за необхідне звернути увагу на такі питання як: Наскільки сам студент готовий визначати мету свого навчання на перспективу, шукати інформаційний матеріал на відкритих освітніх ресурсах, рефлексувати з приводу отриманих знань і т. д. І справа не лише в недостатній інтелектуальній чи моральній підготовці студента. У більшості студентів спостерігається чітко виражене споживацьке ставлення до навчання: вибір спеціальності визначається можливостями подальшого працевлаштування на високооплачувану роботу, але ніяк не суспільним благом чи особистісним розвитком. І саме головне: хто буде все це виконувати. Можна скільки завгодно змінювати парадигму освіти, затверджувати нові стандарти, але кінцевий результат буде залежати від кваліфікації викладача. Більшість викладачів у нових умовах, на жаль, демонструють методологічну безграмотність. З одного боку, не вистачає самокритичності: здається ніхто краще не знає цілі та зміст підготовки майбутнього фахівця та не вміє визначати рівень його готовності до виконання професійних обов'язків. З іншого, від викладача вимагають наукового ступеня, вченого звання, наукової активності, тому майбутніх бізнесменів готують люди, які не мають бізнес-освіти та досвіду практичної роботи в галузі.

Незважаючи на те, що відбувається поступовий перехід від викладання до навчання, перетворення студентів у споживачів освітніх послуг, зростає вплив інформаційно-комунікаційних технологій, модернізація системи ПТО, перехід її на нові освітні парадигми здійснюється повільно. Стара та нова парадигми співіснують, іноді доповнюючи одна одну, іноді конкуруючи. Продовжуються дискусії щодо співвідношення фундаментальних та прикладних наук у змісті підготовки, визначення технологій та інструментів оцінювання успішності досягнення очікуваних результатів тощо.

Установлено надмірну залежність системи ПТО від впливу державних органів влади, пасивність бізнес-середовища та науково-освітнього товариства. Викладачі не готові працювати в нових умовах,

у більшості студентів не сформована мотивація на самостійне отримання знань. Університетська освіта втрачає свій інтелектуальний характер, заклади вищої освіти більше переймаються маркетинговою діяльністю, ніж навчальним процесом. Така ситуація не йде на користь розвитку громадського суспільства загалом та вирішення проблеми забезпечення якісними кадрами вітчизняного туристичного ринку, зокрема.

Перспектива подальших досліджень полягає у визначенні умов, які забезпечать підготовку компетентного фахівця сфери туризму з високими моральними цінностями та здатностями до постійного самовдосконалення.

Список використаних джерел

1. Travel & Tourism Competitiveness Index 2019. Вилучено з <http://reports.weforum.org/travel-and-tourism-competitiveness-report-2019/rankings/>
2. Голосова С. В., Федоренко Л. П. Основные парадигмы современной педагогической науки. *Концепт*. Спецвыпуск № 3. 2016. С. 36–40. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/osnovnye-paradigmy-sovremennoy-pedagogicheskoy-nauki>
3. Про затвердження складових галузевих стандартів вищої освіти з напрямку 0504 “Туризм” / М-во освіти і науки України від 14 червня 2004 року № 476. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0863-04/ed20040720/find?lang=uk> (дата звернення 13.12.2019).
4. Освітньо-професійна програма підготовки бакалавра напрямку підготовки 6.140103 “Туризм” галузі знань 1401 “Сфера обслуговування”. ГСВО МОН України 6.140103-2010. (2010). Київ : ЦІНМВ КНТЕУ.
5. Галузевий стандарт вищої освіти України. Освітньо-кваліфікаційна характеристика бакалавра галузі знань 1401 “Сфера обслуговування” напрямку підготовки 6.140103 “Туризм”. ГСВОУ 6.140103-12. (2012). Київ : ЦІНМВ КНТЕУ.
6. Шука Г. П. (2013) Теорія і практика підготовки фахівців сфери туризму в Україні, Росії та Білорусі (порівняльний аналіз) (дис. ... доктора пед. наук). 13.00.01. Луганськ, 2013. 549 с.
7. Засоби діагностики якості вищої освіти : Вимоги до державної атестації бакалавра напрямку підготовки 6.140103 “Туризм” галузі знань 1401 “Сфе-

ра обслуговування” кваліфікації “бакалавр з туризму”. ГСВОУ 6.140103-12. (2012). Київ.

8. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 242 “Туризм” для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти / М-во освіти і науки України від 4 жовтня 2018 року № 1068. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/242-turizm-bakalavr.pdf>. (дата звернення 13.12.2019).

References

1. Travel & Tourism Competitiveness Index 2019. URL: <http://reports.weforum.org/travel-and-tourism-competitiveness-report-2019/rankings/> [in Ukrainian]
2. Golosovaya S. V., Fedorenko L. P. (2016). Osnovni paradyhmy suchasnoyi pedahohichnoyi nauky. [The main paradigms of modern pedagogical science]. *Concept*. Special Issue No. 3 2016. P. 36–40. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/osnovnye-paradigmy-sovremennoy-pedagogicheskoy-nauki> [in Russian]
3. Pro zatverdzhennya ustanovchykh standartiv vyshchoyi osvity za napryamom 0504 “Turyzm” [On approval of the constituent standards of higher education in the direction 0504 “Tourism”] Ministry in education and science of Ukraine dated June 14, 2004, N 476. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0863-04/ed20040720/find?lang=uk> (accessed 13/12/2019). [in Ukrainian]
4. Navchal'no-profesiyna bakalavr'ska prohrama z pidhotovky 6.140103 “Turyzm” u sferi znan' 1401 “Sfera obsluhovuvannya”. GSW MNS Ukrayiny 6.140103-2010. [Educational-professional Bachelor's Degree Program in Training 6.140103 “Tourism” in the Knowledge Area 1401 “Sphere of Service”]. GSW MES of Ukraine 6.140103-2010. (2010). Kiev: KINTEV CINEMU. [in Ukrainian]
5. Haluzevyy standart vyshchoyi osvity Ukrayiny. Osvitno-kvalifikatsiyna kharakterystyka bakalavra haluzi znan' 1401 „Sfera obsluhovuvannya” napryamu pidhotovky 6.140103 „Turyzm”. HSVOU 6.140103-12. (2012). Kyiv: TSIINMV KNTEU. [in Ukrainian]
6. Shchuka H. P. (2013) Teoriya i praktyka pidhotovky fakhivtsiv sfery turizmu v Ukrayini, Rosiyi ta Bilorusi (porivnyal'nyy analiz) [Theory and practice of training specialists in tourism in Ukraine, Russia and Belarus (comparative analysis)] : diss. ... Doctor of Ped. Sciences : 13.00.01. Lugansk, 2013. 549 p. [in Ukrainian]
7. Zasoby diahnostryky yakosti vyshchoyi osvity: Vymohy do derzhavnoyi atestatsiyi bakalavra napryamu pidhotovky 6.140103 “Turyzm” haluzi znan' 1401

“Sfera obsluhovuvannya” kvalifikatsiya “bakalavr turizmu”. [Means of diagnostics of quality of higher education: Requirements for the state certification of the bachelor of the direction of preparation 6.140103 “Tourism” of the field of knowledge 1401 “Scope of service” qualification “bachelor of tourism”]. GSWOW 6.140103-12. (2012). Kiev. [in Ukrainian]

8. Pro zatverdzhennya standartiv vyshchoyi osvity zi spetsial'nosti 242 “Turizm” na zdobuttya pershoho stupenya bakalavra z vyshchoyi osvity [On approval of higher education standards in the specialty 242 “Tourism” for the first bachelor’s degree in higher education] Ministry education and science of Ukraine dated October 4, 2018 N 1068. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/242-turizm-bakalavr.pdf>. (accessed 12/13/2019). [in Ukrainian]

Shchuka H., Kovalska L., Chorna L. Training of Tourism Industry Experts in the Light of the New Higher Education Paradigm

In the research are presented the results of the analysis of the functioning of the system of professional tourism education in Ukraine in the context of changing educational paradigm. It is established that vocational education in tourism functions as an element of a more complex system of vocational education and depends on the processes occurring in the state, in general, and in the science, culture and sphere of tourism, in particular. Its formation occurred at the turn of the millennium, when the transition from the classical to the post-classical (non-classical) educational paradigm took place all over the world. In Ukraine, this process has been slower, and this is largely reflected in the determined result and content of training of tourism professionals. The educational standards for the training of bachelors in tourism have been analyzed consistently. It is established that the content of the first standard (2004) was formed in accordance with the classical educational paradigm, the results of training are presented in the category “know – be able”. It is proved that in the second standard an attempt was made to determine the competence of a future specialist, but in the diagnosis of the results of training laid the knowledge component. The 2018 standards most fully implement a competent approach to preparing a bachelor of tourism. The following are the factors that hinder the change in educational paradigms: the unwillingness of employers to clearly state the expected outcome; inability and unwillingness of students to build a trajectory of their personal and professional growth; determining the ranking of teachers by their scientific activity, while in professional education more practice in the business environment is required, the lack of technologies for introducing changes in the educational process due to the low level of tourism development and pedagogy.

It is concluded that the old and new education paradigms coexist in the training of tourism professionals. And given certain factors, upgrading this system is a long-term process.

Key words: tourism; specialist; paradigm; higher education; tourist market; human resources; competence.

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ СЕРІЯ: ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

№ 4(19)/2019

Збірник включено до Переліку наукових фахових видань України
у галузі педагогічних наук
(наказ МОН України від 07.10.2015 № 1021)

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого
засобу масової інформації КВ № 16330-4802Р від 27.01.2010

Редакційний штат:

Завидович Вікторія Вікторівна, редактор, м. Хмельницький, Україна;
Мороз Світлана Іванівна, оператор, м. Хмельницький, Україна

Відповідальність за достовірність фактів та інших даних несуть автори

Здано до набору 17.09.2019. Підписано до друку 29.10.2019
Формат 60×84/16. Гарнітура Minion Pro. Тираж 100 прим.
Друк офсетний. Ум. друк. арк. 27,20. Обл.-вид. арк. 28,08

Адреса редакції та видавця:

Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького, вул. Шевченка, 46, м. Хмельницький, 29007, Україна
тел. +38(0382)65-05-93. <http://nadpsu.edu.ua/nauka/fahovi-vidannya-akademiyi/>

Електронну версію збірника розміщено за веб-адресою
http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/znpnapv_ppn/index.html

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3010 від 22.10.2007. Зам. № 241